

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Kurz finančnej gramotnosti

Kód projektu (ITMS): 401403C286

Názov projektu: Rovnocenný štart - zručnosti pre všetkých

(Mgr. Renáta Juhászová, 2025)

Obsah

Úvod

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Právny rámec BOZP

Prečo je BOZP súčasťou finančnej gramotnosti

Základy ako hospodáriť

Peniaze

Inflácia

Príjmy a výdavky

Mzda /2 h /

Sporenie a investovanie

Dlhy a pôžičky

Banky, sporiteľne a poisťovne

Finančná zodpovednosť a nezávislosť

Finančné podvody

Rozpočet domácnosti

Čo je rozpočet domácnosti

Tvorba rodinného rozpočtu

Plánovanie veľkých výdavkov /2h /

Krízový rozpočet

Núdzový fond

Osobný rozpočet a nezávislosť

Záverečný test o rodinnom rozpočte

Úvod

Finančná gramotnosť je pojem, ktorý hovorí o všeobecných znalostiach a vedomostiach ľudí v oblasti financií, ako aj o schopnosti ľudí rozumieť a vedieť sa efektívne rozhodovať pri správe svojich peňazí a finančných aktív.

Finančná gramotnosť nie je len o číslach, tabuľkách a kalkulačkách. Je to životná zručnosť, ktorú potrebujeme každý deň – podobne ako čítanie a písanie.

- **Pri nákupoch** – vieme porovnať ceny a rozhodnúť sa, čo je výhodné.
- **Pri práci** – rozumieme výplatnej páske (brutto, netto, odvody, dane).
- **V domácnosti** – vieme rozvrhnúť peniaze tak, aby sme vyšli celý mesiac.
- **Pri plánovaní budúcnosti** – šetríme na dovolenku, štúdium detí alebo dôchodok.
- **Pri nečakaných situáciách** – choroba, strata práce, oprava auta – finančne nás nezničia, ak máme rezervu.

FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ NÁM POMÁHA ROBIŤ ROZUMNÉ ROZHODNUTIA A CHRÁNI NÁS PRED PROBLÉMAMI

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Právny rámec BOZP

Bezpečnosť a ochranu zdravia zamestnancov pri práci zaručuje **čl. 36 Ústavy Slovenskej republiky** a ustanovuje ju systém právnych predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci je stav pracovných podmienok eliminujúcich vplyv nebezpečných a škodlivých faktorov pracovného procesu alebo prostredia na zamestnancov.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci má za cieľ:

- zabezpečiť bezpečnosť, zdravie a pracovnú schopnosť zamestnancov,
- prispieť k eliminovaniu škôd zamestnávateľa na zariadeniach, výrobkoch, v službách, pri výlukách v pracovnom procese a iné finančné straty.

Práva a povinnosti zamestnanca vyplývajúce zo zákona o BOZP:

Zamestnanec má právo:

a) prerokovať so zamestnávateľom všetky otázky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci súvisiace s jeho prácou a v prípade potreby možno po vzájomnej dohode prizvať na rokovanie aj odborníkov v danom odbore,

b) odmietnuť vykonať prácu alebo opustiť pracovisko, aby sa odobral do

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

bezpečia, ak sa dôvodne domnieva, že je bezprostredne a vážne ohrozený život alebo zdravie jeho alebo iných osôb.

Zamestnanec je pri práci povinný:

a) dodržiavať právne predpisy a ostatné predpisy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, pokyny na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, zásady bezpečnej práce, zásady ochrany zdravia pri práci a zásady bezpečného správania sa na pracovisku a určené pracovné postupy, s ktorými bol riadne a preukázateľne oboznámený,

b) spolupracovať so zamestnávateľom a zástupcom zamestnancov pre bezpečnosť v potrebnom rozsahu tak, aby im umožnil plniť povinnosti na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a úlohy uložené príslušným inšpektorátom práce alebo orgánom dozoru,

c) vykonávať práce, obsluhovať a používať pracovné prostriedky, materiály, nebezpečné látky a ostatné prostriedky v súlade s návodom na obsluhu a poznatkami,

d) obsluhovať pracovné prostriedky a vykonávať činnosti s vyšším rizikom, ktoré ustanovujú osobitné predpisy, len ak má na ich obsluhu a vykonávanie osvedčenie alebo preukaz a ak je zamestnávateľom poverený na túto obsluhu alebo vykonávanie činnosti,

e) náležite používať bezpečnostné a ochranné zariadenia, nevyrad'ovať ich z prevádzky a svojvoľne ich nemeniť,

f) používať určeným spôsobom pridelené osobné ochranné pracovné prostriedky,

g) dodržiavať zákaz vstupovať do priestorov, zdržiavať sa v priestoroch a vykonávať činnosti ustanovené osobitnými predpismi, ktoré by mohli bezprostredne ohroziť jeho život alebo zdravie,

h) zúčastňovať sa na oboznamovaní a inom vzdelávaní zabezpečovanom zamestnávateľom v záujme bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a podrobiť sa skúškam,

i) podrobiť sa lekárskeym preventívnym prehliadkam,

j) oznamovať bez zbytočného odkladu vedúcemu pracovníkovi tie nedostatky, ktoré by pri práci mohli ohroziť bezpečnosť alebo zdravie, a podľa svojich možností zúčastňovať sa na ich odstraňovaní,

k) podrobiť sa vyšetreniu, ktoré vykonáva zamestnávateľ alebo príslušný orgán štátnej správy, aby zistil, či zamestnanec nie je pod vplyvom alkoholu, omamných látok alebo psychotropných látok,

l) nepožívať alkoholické nápoje, omamné látky a psychotropné látky na pracoviskách a v priestoroch zamestnávateľa a v pracovnom čase aj mimo týchto pracovísk, nenastupovať pod ich vplyvom do práce,

m) dodržiavať určený zákaz fajčenia na pracoviskách.

Vedúci zamestnanec je povinný nedostatky zistené v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci bezodkladne oznámiť svojmu vedúcemu zamestnancovi, ak vykonanie potrebných preventívnych a ochranných opatrení je nad rámec jeho pracovných povinností.

Výstražné bezpečnostné tabuľky

Nebezpečenstvo požiaru
alebo vysokej teploty

Nebezpečenstvo výbuchu

Nebezpečenstvo jedovatej
látky

Nebezpečenstvo poleptania

Radiačné nebezpečenstvo

Nebezpečenstvo pádu alebo
pohybu zaveseného bremena

Nebezpečenstvo pohybujúcich sa
priemyselných vozidiel

Nebezpečenstvo úrazu
elektrickým prúdom

Iné nebezpečenstvo *)

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Zákazové bezpečnostné tabuľky

Zákaz fajčenia

Zákaz fajčenia
a používania
otvoreného ohňa

Zákaz vstupu pre chodcov

Zákaz hasenia vodou

Zákaz pitia

Nepovolaným vstup zakázaný

Príkazové bezpečnostné tabuľky

Príkaz na používanie
prostriedku na ochranu zraku

Príkaz na používanie
ochrannej prilby

Príkaz na používanie
prostriedku na ochranu sluchu

Príkaz na používanie prostriedku
na ochranu dýchacích ciest

Príkaz na používanie prostriedku
na ochranu nôh

Príkaz na používanie
prostriedku na ochranu rúk

Príkaz na používanie
ochranného odevu

Príkaz na používanie
prostriedku na ochranu tváre

Príkaz na používanie
bezpečnostného závesného
systému

Príkaz na používanie cesty vyhradenej pre chodcov

Všeobecná príkazová značka
(používa sa spolu s doplnkovou značkou)

Prečo je BOZP súčasťou finančnej gramotnosti

Stačí chvíľu nepozornosti pri plnení pracovných úloh a na pracovisku môže dôjsť k pracovnému úrazu.

Úraz: poškodenie zdravia, ktoré bolo zamestnancovi spôsobené pri plnení pracovných úloh.

Pracovným úrazom nie je úraz, ktorý zamestnanec utrpel na ceste do zamestnania a späť.

Po prijatí oznámenia o vzniku pracovného úrazu zamestnávateľovi, je zamestnávateľ povinný oznámiť vznik pracovného úrazu príslušnému inšpektorátu práce a je tiež povinný vykonať potrebné opatrenia, aby nedošlo k ďalšiemu ohrozeniu života a zdravia.

Zamestnávateľ je povinný registrovať pracovný úraz, ktorým bola spôsobená pracovná neschopnosť zamestnanca trvajúca viac ako tri dni alebo smrť zamestnanca, ku ktorej došlo následkom pracovného úrazu.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Hlásenie úrazu

Tlačivo predkladá poistenec vždy, ak sa stal práceneschopným z dôvodu úrazu alebo pracovného úrazu. Ak tlačivo nebude predložené, Sociálna poisťovňa nemôže zistiť skutočný stav vecí alebo môže pristúpiť ku kráteniu dávok na polovicu (§ 111 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.) až do došetrenia skutočného stavu vecí.

Meno

Priezvisko

Rodné číslo

Dátum narodenia

Korešpondenčná adresa *

Telefónne číslo (voliteľné) **

e-mail (voliteľné) **

Dátum vzniku dočasnej pracovnej neschopnosti

Miesto, dátum a hodina, kedy úraz vznikol

Úraz vznikol pri plnení pracovných úloh u zamestnávateľa? áno / nie ***
ak áno, uveďte názov a sídlo zamestnávateľa

Ako došlo k úrazu? (uveďte stručný popis)

V čase úrazu som bol pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok? áno / nie ***

Úraz mi zavinila iná osoba? áno / nie ***
ak áno, uveďte meno, priezvisko a adresu osoby, ktorá úraz zavinila

Mená a priezviská prípadných svedkov úrazu

Vyšetruje okolnosti vzniku úrazu polícia? áno / nie ***
ak áno, uveďte názov príslušného PZ a číslo konania

Vyhlasujem na svoju česť, že údaje, ktoré som uviedol sú pravdivé. Som si vedomý následkov nepravdivého čestného vyhlásenia.

Dátum a podpis poistenca

Poznámky:

* uveďte korešpondenčnú adresu iba v prípade, ak je iná ako adresa trvalého pobytu

** uveďte aspoň jeden kontakt na účely operatívneho spojenia v prípade nezrovnalostí

*** vyhovujúce označte

Poučenie:

1. Suma nemocenského je polovica sumy nemocenského, ak sa poistenec stal dočasne práceneschopným v dôsledku stavu, ktorý si privodil sám požitím alkoholu alebo v dôsledku zneužitia iných návykových látok.
2. Poistenec je povinný Sociálnej poisťovni preukázať skutočnosť rozhodujúcu na vznik nároku na dávku, nároku na jej výplatu a jej sumu. Ak bol poistenec alebo príjemca dávky písomne vyzvaný príslušnou organizačnou zložkou Sociálnej poisťovne, aby preukázal tieto skutočnosti, je povinný výzve vyhovieť v lehote do ôsmich dní odo dňa doručenia výzvy, ak organizačná zložka Sociálnej poisťovne neurčila inú lehotu.

Ak sa zamestnanec **pre chorobu** alebo **úraz** stane **práceschopným**, je to nepríjemná situácia. Zamestnanec ale o svoj príjem úplne nepríde. Časť príjmu mu nahradí zamestnávateľ a časť Sociálna poisťovňa.

Zamestnanca za práceschopného uznáva ošetrojúci lekár, ktorý PN potvrdí vytvorením **elektronického záznamu o dočasnej pracovnej neschopnosti** v elektronickej zdravotnej knižke v systéme eZdravie. Rovnakým spôsobom ošetrojúci lekár zaznamená ukončenie práceschopnosti.

Náhradu príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti poskytuje zamestnancovi jeho zamestnávateľ, a to za kalendárne dni **od 1. dňa dočasnej pracovnej neschopnosti do skončenia dočasnej pracovnej neschopnosti, najdlhšie do 10. dňa jej trvania.**

Výška náhrady príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti je:

-od **prvého** do **tretieho dňa** dočasnej pracovnej neschopnosti **25 %** denného vymeriavacieho základu zamestnanca,

-od **štvrtého** dňa do **desiateho dňa** dočasnej pracovnej neschopnosti **55 %** denného vymeriavacieho základu zamestnanca,

-od **11. dňa dočasnej pracovnej neschopnosti** do jej skončenia (**najdlhšie do 52. týždňa** od vzniku dočasnej pracovnej neschopnosti) má zamestnanec nárok na nemocenskú dávku, ktorú mu poskytuje **Sociálna poisťovňa.**

Výška nemocenského je 55 % denného vymeriavacieho základu.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Každá práca vystavuje zamestnancov riziku a preto je dané riziká poznať, správne ich posúdiť a zvoliť najvhodnejší pracovný odev.

Čo je riziko?

Riziko je čokoľvek, čo môže spôsobiť ujmu, poškodenie. Nebezpečenstvo môže pôsobiť na ľudí, majetok, procesy alebo spôsobiť úraz, ochorenie, straty vo výrobe, poškodenie strojov, atď.

Riziko znížime použitím zodpovedajúcich ochranných pracovných prostriedkov.

Úloha 1

Dopíšte **príklady rizík** na rôznych pracoviskách:

-stavebná firma

-kancelária

-obchod

Úloha 2

Predstavte si, že sa na vašom pracovisku stane úraz a vy ostanete 2 mesiace práceneschopný.

Ako by to ovplyvnilo váš rozpočet?

Máte vytvorenú finančnú rezervu?

Úloha 3

Vysvetlite, prečo je na každom pracovisku lekárnička.

Základy ako hospodáriť

Hospodárenie s peniazmi je schopnosť správne nakladať s príjmami a výdavkami, aby sme vedeli pokryť svoje potreby, šetriť na budúcnosť a vyhnúť sa zbytočným dlhom.

Peniaze a ich význam

Súčasnú spoločnosť si nevieme predstaviť bez peňazí. Potrebujeme ich pri každodenných nákupoch v obchode, pri platení účtov za bývanie, elektrinu, obеды, na cestovné do školy a podobne. Peniaze vznikli preto, aby uľahčili výmenu tovarov, v ekonomike majú peniaze dôležitú úlohu a funkcie. Bez peňazí by sa spoločnosť nemohla rozvíjať. Peniaze sú špecifickým tovarom, za ktorý možno vymeniť ostatné druhy tovarov.

V každej ekonomike plnia peniaze tri základné funkcie:

1. Prostriedok výmeny (platidlo)

Peniaze umožňujú pomerne jednoduchú a rýchlu výmenu tovarov na trhu. Za peniaze kupujeme všetky tovary, napr. potraviny, tenisky, platíme na pošte a podobne. Platiť môžeme aj platobnými kartami alebo z účtu v banke.

2. Zúčtovacia jednotka (meradlo cien)

Pomocou peňazí vyjadrujeme hodnotu ktoréhokoľvek tovaru. Určujú sa nimi ceny iných tovarov, za ktoré sa potom tovary predávajú, výška mzdy, dosiahnutý zisk podnikov a podobne.

3. Uchovávateľ hodnôt

Peniaze sa zhromažďujú ako úspory. Môžeme ich použiť vtedy, keď to potrebujeme. Ak si nasporíme dosť peňazí, môžeme si kúpiť auto, dom, využiť ich na podnikanie, štúdium na vysokej škole alebo aj odložiť do banky a použiť neskôr.

Súčasný formy peňazí:

1.Papierové peniaze – bankovky, ktoré slúžia ako hotovostné peniaze. Používame ich na platenie za tovary a služby v hotovosti. Vydáva ich centrálna banka štátu, u nás Národná banka Slovenska.

2.Kovové mince – hotovostné peniaze, ktoré používame na drobné platby za tovary a služby v hotovosti. V súčasnosti je snaha odstraňovať drobné mince z obehu, lebo ich výroba je drahšia ako hodnota.

3.Bankové (depozitné) peniaze – sú bezhotovostné peniaze. Neplatíme nimi v hotovosti, ale prevodmi z účtu na účet. Sú to napr. šeky, bežné účty v banke

a podobne. V prípade potreby ich môžeme zmeniť na hotovostné peniaze, ak si ich vyberieme z účtu v banke alebo z bankomatu.

4., „Skoro peniaze“ (kvázipeniaze) – vklady v bankách s určitou výpovednou lehotou (napr. 3 mesiace), vklady na 1 až 5 rokov (tzv. termínované vklady) a podobne.

Hodnota peňazí bola v minulosti krytá zlatom. To znamená, že centrálna banka nemohla vydať do obehu väčšie množstvo peňazí, ako vlastnila zlata, lebo vymieňala papierové bankovky za zlato. Hovoríme tomu „zlatý štandard“. V súčasnosti hodnota všetkých peňazí v obehu je krytá množstvom tovarov a služieb, ktoré sa v krajine vyrobí. Centrálna banka vydá do obehu také množstvo peňazí, ktoré zodpovedá vyrobenému množstvu tovarov a služieb v štáte.

Platba platobnými kartami

Platobné karty sa stali aj na Slovensku moderným platobným prostriedkom, ktorý využíva prakticky každý.

Umožňujú svojim držiteľom:

- **platiť** za tovary a služby v obchodoch, reštauráciách, na čerpacích staniciach, ale aj na internete atď.

- **výbery a vklady** hotovosti, sledovanie zostatku, dobitie kreditu, či dokonca vykonanie úhrady prostredníctvom bankomatu a pod.

Základné členenie platobných kariet

-debetné karty

-kreditné karty

Debetná karta je pevne naviazaná na váš bežný účet, umožňuje čerpať prostriedky do výšky **vlastných financií** na bežnom účte. Ak máte v banke zriadené **povolené prečerpanie**, môžete čerpať prostriedky aj do mínusu; je potrebné si uvedomiť, že vtedy čerpáte úver a počítajú sa vám úroky, ktoré sú spravidla vyššie ako pri klasickom spotrebiteľskom úvere.

Kreditná karta je druh platobnej karty, môžete ňou platiť v obchodoch, v reštauráciách alebo na internete, rezervovať si hotel v zahraničí alebo požičanie auta. Ľudovo "kreditka".

Video na zhliadnutie

Aký je rozdiel medzi kreditkou a debetnou kartou? A ako si chrániť účet?

<https://www.youtube.com/watch?v=TsD9L5V-H6o&t=3s>

Ako postupovať pri strate karty v bankomate:

1. **Okamžite zablokujte kartu:** Najdôležitejšie je okamžite zablokovať stratenú kartu, aby sa predišlo zneužitiu vašich finančných prostriedkov.
2. **Kontaktujte svoju banku:** Zavolajte na telefónnu linku vašej banky, ktorá je určená na blokovanie kariet. Toto číslo nájdete na webovej stránke banky alebo na informáciách priamo k vašej karte.

3. **Dodržiňte pokyny banky:** Po nahlásení straty vám banka povie, aké ďalšie kroky sú potrebné na zablokovanie a prípadné vydanie novej karty.

Inflácia

Inflácia znamená rast cien tovarov a služieb (rast cenovej hladiny).

Deflácia je opakom inflácie, znamená pokles cien tovarov a služieb.

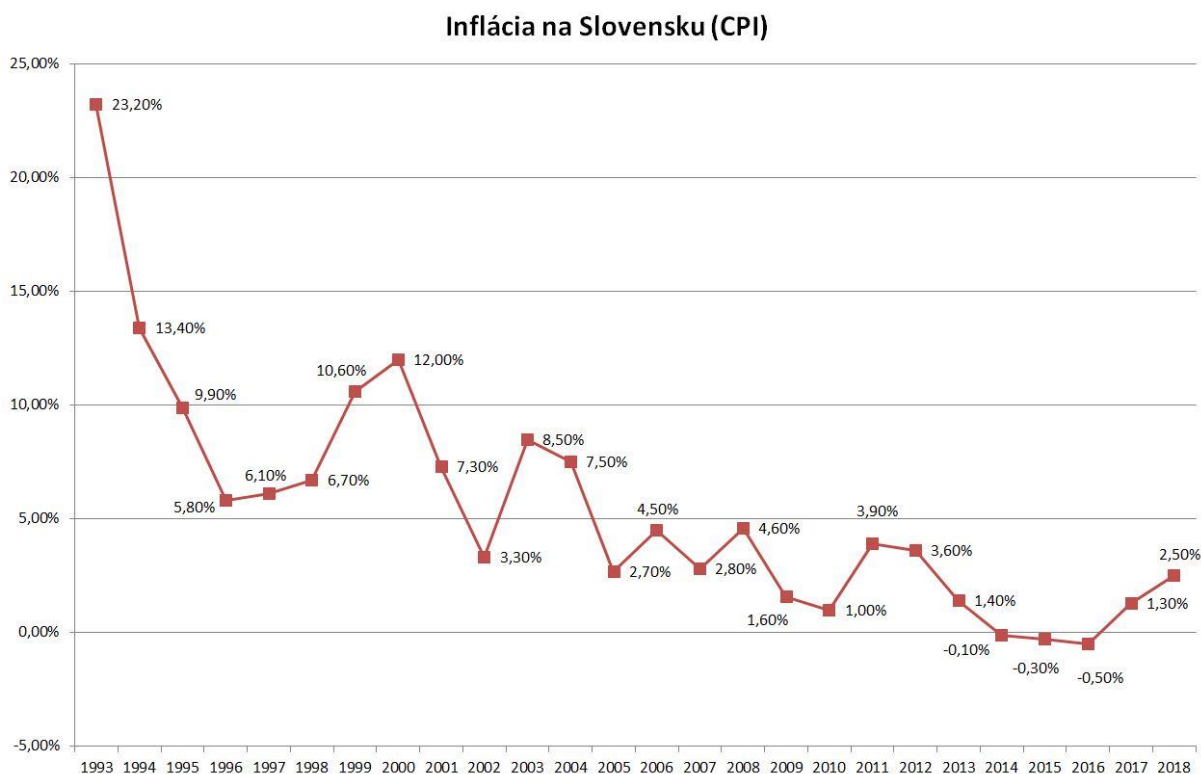
Dezinflácia znamená znižovanie miery inflácie. V čase dezinflácie rastú ceny tovarov a služieb, ale nie tak rýchlo ako predtým – rast cien sa spomaľuje.

Hyperinflácia je situácia, kedy ceny tovarov a služieb rastú veľmi rýchlym tempom (stovky a tisíce percent ročne), niekedy sa ceny zvyšujú aj niekoľkokrát za 1 deň (miera inflácie tak môže dosiahnuť rádovo aj státisíce a milióny percent ročne).

K hyperinflácii môže dôjsť, keď štát vydáva do obehu stále viac peňazí bez ohľadu na množstvo tovarov a služieb v ekonomike.

Inflácia má negatívny dopad na úspory, vždy ich znehodnocuje. Naopak tým, kto peniaze dlhujú, môže ich dlh pomôcť znížiť (ak neplatia vysoké úroky).

Proti znehodnocovaniu úspor sa preto domácnosti bránia tým, že ich vkladajú a investujú. Ak sú výnosy a úroky vyššie než miera inflácie, tak sa reálne neznehodnocujú.

Inflácia má pre naše financie úplne zásadný vplyv, hlavne v dlhšom časovom období.

Ak máte **peniaze na bežnom účte** za nulový úrok (alebo aj doma v skrini), inflácia si z nich každý rok odhryzne nejakú malú časť. Ak máte na účte 1.000 eur, pri 2% inflácii budú mať o rok kúpnu silu už len ako keby ste mali 980 eur.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Možno lepšie si to viete predstaviť tak, že dnes si za 1.000 eur kúpite 200 obedov po 5 eurách, o rok si však za rovnakých 1.000 eur budete môcť kúpiť už len 196 obedov, lebo cena obeda stúpne na 5,10.

Ďalší rok si kúpite už len 192 obedov, lebo budú stáť už 5,20.

O 30 rokov bude obed stáť už 8,88 eur a za vaše úspory si budete vedieť kúpiť už len 112 obedov.

Riešenie je jednoduché: nenechajte vaše peniaze poval'ovať sa dlhodobo na bežnom účte. Investujte ich a snažte sa dosiahnuť vyšší výnos, ako je inflácia, ideálne oveľa vyšší.

Úloha pre žiakov:

Kto si myslí, že si **dnes** môže kúpiť za 5 Eur **VIAC**, než v roku **1993**, zdvihne ruku.

Kto si myslí, že si **dnes** môže kúpiť za 5 Eur **MENEJ**, než v roku **1993**, zdvihne ruku.

Kto si myslí, že si **dnes** môže kúpiť za 5 Eur **ROVNAKÉ** množstvo tovaru, než v roku **1993**, zdvihne ruku.

Video na zhladnutie

Ako ti INFLÁCIA kradne peniaze?

<https://www.youtube.com/watch?v=sg7tQshf3AA&t=4s>

Príjmy a výdavky

Príjem je prírastok finančných prostriedkov.

Výdaj je úbytok finančných prostriedkov.

Delenie príjmov:

1. Aktívne príjmy sú príjmy, pre ktoré musia ľudia niečo **aktívne urobiť** (napr. mzda) alebo ich príjem je závislý na niekom inom (napr. na štáte).

2. Pasívne príjmy sú príjmy, ktoré rodine plynú z ich investícií, z ich majetku (nájomné z prenajímaného bytu, úroky z termínovaného vkladu, dividendy zo zakúpených akcií).

3. Náhodné príjmy – napr. zdedenie majetku, peňazí, výhra v lotérii,...

Delenie výdavkov:

1. Nevyhnutné výdavky sú výdavky potrebné na zabezpečenie základného chodu domácnosti. Do nevyhnutných výdavkov zaradujeme aj splátky úverov.

2. Zbytočné výdavky by rodina v prípade nutnosti mohla obmedziť alebo sa bez nich úplne zaobísť

3. Nepravidelné výdavky sú výdavky, ktoré rodinný rozpočet nezaťažujú pravidelne každý mesiac, ale v rodinnom rozpočte sa s nimi musí počítať (dovolenka, sviatky a pod.) Nepravidelné výdavky je potrebné zvažovať z dlhodobejšieho hľadiska.

Úloha pre žiakov

Prirad'te k sebe nasledovné príjmy a výdaje:

Aktívne príjmy:

Nevyhnutné výdavky:

Zbytočné výdavky:

Nepravidelné výdavky:

Pasívne príjmy:

Náhodné príjmy:

nájomné jedlo oblečenie chod domácnosti splátka pôžičky zábava
fajčenie prevádzka auta investičné výdavky platba do stavebného
sporenia dôchodkové pripoistenie dovolenka Vianoce čistá mzda
príjem z podnikania rodičovský príspevok nájomné úrok z termínovaného
vkladu dividenda z akcií dedičstvo po starých rodičoch výhra v lotérii
preplatok za elektrinu lieky najnovší mobil

Mzda

Mzda je odmena za prácu, ktorú vypláca zamestnávateľ (firma, inštitúcia) svojim zamestnancom.

Mzda sa v SR stanovuje a vypláca väčšinou 1x za mesiac. Môže sa skladať z viac častí (zložiek). Medzi najčastejšie zložky mzdy patrí:

- základná mzda
- osobné ohodnotenie
- prémie a odmeny
- príplatky (za nadčasové hodiny, za prácu vo sviatok, za zhoršené pracovné prostredie a pod.)
- náhrady mzdy (za pracovnú neschopnosť – choroba, prekážky v práci a pod.)

Hrubá mzda je mzda stanovená písomnou dohodou medzi pracovníkom (zamestnancom) a firmou (zamestnávateľom). Je to suma, ktorú by ste našli na pracovnej zmluve (alebo v jej prílohe).

Čistá mzda je suma, ktorú firma zasiela svojim pracovníkom na účet v banke (prípadne vypláca v hotovosti) po stiahnutí poplatkov – dane a odvody.

Celková cena práce sú celkové náklady, ktoré musí firma zaplatiť za to, že u nej zamestnanec pracuje. Vypočítame ju tak, že k hrubej mzde pripočítame sociálne a zdravotné poistenie platené zamestnávateľom.

Návod ako čítať výplatnú pásku

<https://ekonomialudskourecou.sk/ako-citat-vyplatnu-pasku/>

Pozorným čítaním výplatnej pásky napr. zistíte:

- aká je výška vášho základného platu, z ktorého sa vám budú počítať budúce sociálne dávky,
- koľko dní dovolenky ste už vyčerpali a koľko vám ostáva,
- koľko peňazí z celkovej ceny vašej práce zamestnávateľ pošle na účet vám a koľko štátu a poisťovniam,
- podľa akej hodinovej taxy sa vám vypočíta preplatenie dovolenky, štátneho sviatku či návštevy lekára.

Ak je váš základný plat	900 €	+
Mesačne dostávate odmeny vo výške	100 €	
		⇓
Vaša hrubá mzda je	1000 €	
		super hrubá mzda
Reálna cena vašej práce je	1352 €	
		čistá mzda
Na účet dostanete	771,36 €	

Z akej sumy sa počítajú odvody

ODVODY do Sociálnej poisťovne

- nemocenské poistenie
- starobné poistenie
- invalidné poistenie
- poistenie v nezamestnanosti

Z akej sumy sa odvádza daň zo mzdy

Video na zhliadnutie

Ako zarábať čo najviac?

https://www.youtube.com/watch?v=9yaPHcZ_OOk&t=3s

Sporenie a investovanie

Video na zhliadnutie

Ako rozumne INVESTOVAŤ a NEPREROBIŤ?

<https://www.youtube.com/watch?v=RVbEbXUxpJE&t=4s>

Sporenie je proces **odkladania nadbytočných peňazí** s cieľom **vytvoriť finančnú rezervu** na budúce potreby, ako sú nečakané výdavky či dlhodobé ciele, napríklad kúpa nehnuteľnosti alebo dovolenka.

Peniaze sa na sporenie ukladajú na nízko-rizikové produkty, ako sú sporiace účty alebo termínované vklady, kde sú chránené pred stratou a sú relatívne rýchlo dostupné.

Osobitným druhom sporenia sú **starobné sporenie** a **dôchodkové sporenie**, ktoré predstavujú dlhodobé sporenie s cieľom zabezpečenia vo vyššom veku.

Sporenie je **nízkoriziková aktivita**, čo znamená, že vaše **peniaze sú v bezpečí**, na rozdiel od investovania, ktoré nesie vyššie riziko straty.

Zatiaľ čo **sporenie** sa **zameriava na bezpečnosť** a dostupnosť peňazí, **investovanie** je zamerané na dosiahnutie vyššieho výnosu s podstupovaním **vyššieho rizika**. Investovať by ste mali len peniaze, ktoré nepotrebuje v blízkej budúcnosti.

Investovanie je proces **vkładania peňazí** do aktív, ako sú akcie, dlhopisy, nehnuteľnosti alebo firmy, s **cieľom dosiahnuť zisk** alebo zvýšiť hodnotu kapitálu v priebehu času.

Cieľom je vybudovať si finančný majetok alebo pasívny príjem. Investovanie je dlhodobý proces, ktorý prináša aj riziko kolísania hodnoty, ale ponúka vyššie potenciálne výnosy ako tradičné sporenie.

Video na zhliadnutie

Kryptomeny v 4 minútach

https://www.youtube.com/watch?v=Be_dLwcLAys&t=4s

Dlhy a pôžičky

„AK CHCEŠ STRATIŤ PRIATEĽA, POŽIČAJ MU PENIAZE“

/ Jan Amos Komenský/

Dlh alebo **dlžoba** je záväzková povinnosť dlžníka. Predmetom dlhu môžu byť peniaze, cenné papiere, materiálne úžitkové hodnoty, výkony, služby a podobne.

Dlžník – osoba, ktorá má voči veriteľovi nejaké záväzky – dlhy.

Zdediť nemusíte iba majetky. Častokrát sa totiž stáva, že dedič namiesto majetkov zdedí po svojom príbuznom aj pôžičky a dlhy. Ak dedičstvo neodmietnete, je vašou povinnosťou splatiť ich.

Naši príbuzní nám môžu zanechať ako dedičstvo vysoké majetky, na ktoré máme zo zákona právo. Ale môžeme zdediť aj dlhy.

Pokiaľ majetok **prevyšuje hodnotu dlhov**, je rozumnejšie **dedičstvo prijať**.

Ak po príbuznom budeme dedit' **len nepatrný majetok** alebo žiadny a zanechá nám len dlhy, máme zo zákona právo takéto **dedičstvo odmietnuť**.

Dedičstvo môžeme odmietnuť na výzvu príslušného súdu alebo povereného notára alebo takéto dedičné konanie môže pozastaviť samotný poverený notár. Nevzniknú nám tak absolútne žiadne finančné náklady a to ani za odmietnutie dedičstva. Odmietnutie dedičstva sa vykonáva písomnou formou odoslanou na príslušný súd, alebo ústnou formou osobne pred súdom.

Pôžička je záväzkový právny vzťah, ktorého predmetom je prenechanie veci určenej podľa druhu (napríklad peňazí) jednou osobou (**veriteľom**) druhej osobe (**dlžníkovi**), pričom sa dlžník zároveň zaväzuje, že vráti vec rovnakého druhu po uplynutí dohodnutej doby resp. na požiadanie. O pôžičke sa uzatvára **zmluva o pôžičke**.

Veriteľ: Subjekt, ktorý poskytuje peniaze alebo tovar.

Úver je **finančná pôžička** od veriteľa (napr. banky) dlžníkovi, ktorý sa zaväzuje vrátiť poskytnuté peniaze aj s úrokmi (odplatom) v dohodnutom termíne. Ide o dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov alebo tovaru s podmienkou návratnosti.

Delenie úverov:

Podľa lehoty splatnosti:

1.krátkodobé: splatnosť do 1 roka.

2.strednodobé: splatnosť od 1 do 4-5 rokov.

3.dlhodobé: splatnosť od 4-5 rokov a viac.

Podľa účelu:

1.účelové: na nákup konkrétnych tovarov alebo služieb (napr. auto, nehnuteľnosť).

2.bezüčelové: na čokoľvek bez nutnosti dokladovať využitie peňazí.

Podľa zabezpečenia:

1.zabezpečené: banke sa poskytne záruka návratnosti (napr. ručiteľ, založená nehnuteľnosť).

2.nezabezpečené: nepotrebuje ručiteľa ani iné zabezpečenie (napr. niektoré spotrebné úvery).

Podľa metódy splácania:

1.jednorazový úver: splatený jednou splátkou.

2.postupný úver: splácaný v menších mesačných splátkach.

Bežné typy úverov:

Hypotekárny úver: dlhodobý, účelový úver na financovanie bývania.

Spotrebný úver: na čokoľvek, ide o rýchlejší typ úveru s vyššou úrokovou sadzbou.

Lízing (Splátkový predaj): financovanie kúpy tovaru na splátky.

Video na zhliadnutie

Zobrať si hypotéku?

<https://www.youtube.com/watch?v=ooCkTwUsAEE&t=3s>

Banky, sporiteľne a poisťovne

Pohyb peňazí v ekonomike zabezpečujú finančné inštitúcie, predovšetkým banky, sporiteľne a poisťovne.

BANKY sú finančné inštitúcie, ktoré **zhromažďujú úspory** a realizujú rôzne peňažné operácie.

Existujú dva druhy bánk: centrálna banka a obchodné banky.

1. Centrálna banka

Centrálnou bankou v Slovenskej republike je Národná banka Slovenska. Centrálnu banku zriaďuje štát. Sídlo má v Bratislave. Označuje sa aj ako „banka bánk“.

2. Obchodné banky

1. Prijímajú vklady peňazí na účet. Za uložené peniaze banky potom klientom platia úroky.

2. Poskytujú úvery (pôžičky) obyvateľom, napr. na kúpu auta, bytu, televízora, ale aj podnikateľom, napr. na nákup strojov, technológií, vstavbu nových výrobných hál. Tí, ktorí si zobrali úver, musia požičané peniaze vrátiť v plnej výške aj s dohodnutými úrokmi.

3. Vedú účty, rôzne prevody z účtu na účet, napr. z účtu môže klient platiť nájomné, elektrinu, obеды, poistenie, podnikatelia faktúry (účty) za rôzne práce, vydávajú platobné karty, poskytujú zmenárenské služby – menia jednu menu na druhú, predávajú a nakupujú valuty iných štátov.

STAVEBNÁ SPORITEĽŇA

Stavebná sporiteľňa je finančnou inštitúciou, ktorá vykonáva činnosti súvisiace so stavebným sporením. Jej úlohou je: **prijímať vklady od stavebných sporiteľov** na účet v stavebnej sporiteľni a poskytovať **stavebný úver** na kúpu domu, bytu, na rekonštrukciu, na kúpu bytového zariadenia a podobne.

SOCIÁLNA POISŤOVŇA

Sociálna poisťovňa **zabezpečuje sociálne poistenie občanov** v prípade choroby, úrazu, počas práceneschopnosti, straty zamestnania a staroby. Zamestnaný človek musí platiť poistenie v nezamestnanosti, nemocenské, starobné a individuálne poistenie. Sociálna poisťovňa zo sociálneho poistenia najčastejšie vypláca tieto dávky:

- **nemocenské dávky**, keď je človek dočasne práceneschopný
- **ošetrovné dávky**, keď niekto ošetruje chorého človeka
- **dávky v nezamestnanosti**, keď zamestnanec príde o prácu
- **starobný dôchodok**, po odchode do dôchodku.

Komerčné (obchodné) poisťovne

Sú to finančné inštitúcie, ktoré **vykonávajú poisťovaciu činnosť**. Poskytujú **dobrovoľné poistenie**. Ak sa chceme poistiť, uzatvoríme s poisťovňou poisťnú zmluvu. Poistenec (ten, kto sa poistuje) sa v nej zaväzuje pravidelne (mesačne, polročne atď.) platiť dohodnutú poisťnú zmluvu – poisťné.

Poisťovňa sa v zmluve zaväzuje zaplatiť poistencovi odškodné, ak nastala poisťná udalosť, proti ktorej sme sa poistili (choroba, úraz, povodeň).

Poisťovne poskytujú **dva druhy poistenia**:

- 1. neživotné poistenie** – poistenie majetku a zodpovednosti za škody (poistenie bytu, domácnosti, auta)
- 2. životné poistenie** – poistenie osôb, napr. pre prípad úrazu (zlomená ruka, noha).

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Pri ceste do zahraničia – na dovolenku, zájazd či študijný pobyt – je dobré mať **cestovné poistenie**. Môžeme z neho zaplatiť lekára v prípade náhlej choroby alebo úrazu v zahraničí, prevoz do nemocnice a domov, do miesta trvalého bydliska, zahŕňa aj poistenie batožiny a ďalšie.

ZOZNAM BÁNK SO SÍDLOM V SR

365. bank(Poštová banka, a.s. odštepný závod)

Československá obchodná banka, a.s.

ČSOB stavebná sporiteľňa, a.s.

OTP Banka Slovensko, a.s.

Poštová banka, a.s.

Prima banka Slovensko, a.s.

Privatbanka, a.s.

Prvá stavebná sporiteľňa, a.s.

Raiffeisen Bank

Slovenská sporiteľňa, a.s.

Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s.

Tatra banka, a.s.

Všeobecná úverová banka, a.s.

Wüstenrot stavebná sporiteľňa

Video na zhladnutie

Banky a bankový systém

<https://www.youtube.com/watch?v=-vMb13gHcPE>

Úloha pre žiakov

Rozried'te nasledujúce finančné produkty a služby podľa toho, **ktoré finančné inštitúcie ich poskytujú:**

1.banky:

2.poist'ovne

3.stavebné sporiteľne

stavebný úver	stavebné sporenie	havarijné poistenie	dávky v
nezamestnanosti	poistenie domácnosti	internetbanking	poistenie
áut	poistná zmluva	šek	bežný účet
platobná karta	termínovaný vklad	lekárske ošetrovanie	bankomat
ošetrovanie	nemocenské dávky	povinné zmluvné poistenie	štátna prémie
hypotekárny úver	krátkodobá pôžička		

Finančná zodpovednosť a nezávislosť

Video na zhliadnutie

Zbytočný konzum vs. finančná voľnosť

<https://www.youtube.com/watch?v=JazW-IhL3Oo>

Finančná zodpovednosť, často označovaná ako **finančná gramotnosť**, je súbor znalostí, ktoré človeku umožňujú rozumieť a efektívne spravovať svoje financie. Zahŕňa pochopenie základných finančných pojmov ako sú úroky a úvery, schopnosť zabezpečiť seba a rodinu a robiť informované rozhodnutia o potrebách a prostriedkoch.

ČO ZAHŔŇA FINANČNÁ ZODPOVEDNOSŤ:

1. Znalosť finančných produktov:

Rozumieť rozdielu medzi kreditnou a debetnou kartou, vedieť čo je úver alebo úrok.

2. Plánovanie a rozpočet:

Vytvárať si finančné plány, rozlišovať medzi potrebami a želaním a efektívne hospodáriť s mesačnými príjmami.

3.Zodpovedné hospodárenie s peniazmi:

Odkladať časť peňazí a zabezpečiť si tak budúcnosť.

4.Dostatočné zabezpečenie:

Schopnosť zabezpečiť základné životné potreby ako bývanie, jedlo, vzdelanie a oblečenie pre seba a rodinu.

AKO ROZVÍJAŤ FINANČNÚ ZODPOVEDNOSŤ?

V rodine: Dávať deťom vreckové a učiť ich odkladať časť z neho.

Vzdelávanie: Podporovať vzdelávanie o financiách, aj keď nie je na školách samostatným predmetom.

Hľadanie rovnováhy: Učiť sa nájsť rovnováhu medzi životnými potrebami a finančnými možnosťami.

Finančná zodpovednosť je kľúčová pre spokojný život a schopnosť zvládať rôzne životné situácie.

Finančná nezávislosť je stav, kedy vaše **príjmy pokrývajú** všetky potrebné **výdavky** a vy si môžete žiť život podľa vlastných predstáv. Je to aj širší pojem, ktorý označuje nezávislosť od konkrétneho subjektu, napríklad finančnú nezávislosť detí od rodičov.

AKO DOSIAHNUŤ FINANČNÚ NEZÁVISLOSŤ:

1.Stanovte si jasné ciele

Určite si, koľko peňazí potrebujete na svoj životný štýl a do kedy chcete tento cieľ dosiahnuť.

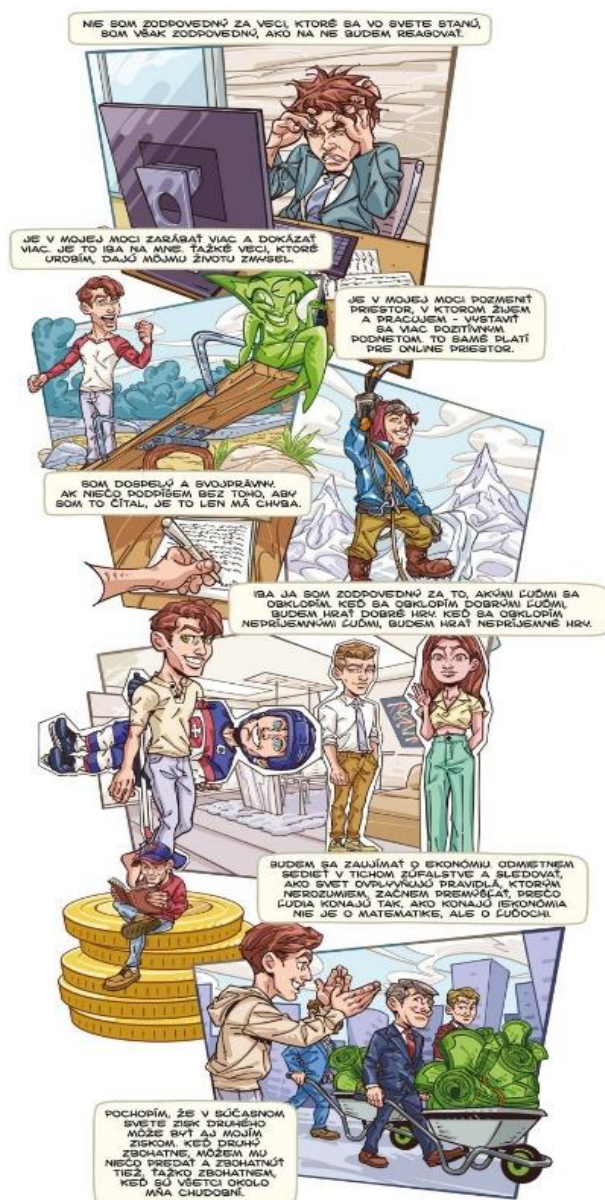
2.Vytvorte si investičný plán

3.Začnite

Nie je potrebné byť milionár ani finančný génus, kľúčom je **vytrvalosť** a skorý začiatok.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

FINANČNE ZODPOVEDNÝ ČLOVEK

Finančné podvody

Video na zhliadnutie

Podvody na internete

<https://www.youtube.com/watch?v=MOR1PheG5QY>

!!! DODRŽUJ TIETO ODPORÚČANIA:

- 1. NIKDY NEDÁVAJ NEZNÁMYM ĽUĎOM TVOJE ÚDAJE**
- 2. POZOR NA PRÍLIŠ DOBRÉ PONUKY**
- 3. VŽDY OVERUJ ZDROJ**
- 4. NEPLAŤ DOPREDU**

Deepfake je video, obrázok alebo zvukový záznam, ktorý bol manipulovaný alebo vygenerovaný pomocou umelej inteligencie (AI) s cieľom presvedčivo zobraziť niekoho, kto hovorí alebo robí niečo, čo nikdy neurobil.

Táto technológia, ktorá využíva algoritmy hlbokého učenia, sa môže použiť na neškodné účely, napríklad v zábavnom priemysle, ale často sa používa na škodlivé účely, ako je šírenie dezinformácií, manipulácia s voľbami, podvody a psychologická vojna. Deepfake podkopáva dôveru v médiá, čo sťažuje rozlišovanie medzi skutočným a falošným obsahom.

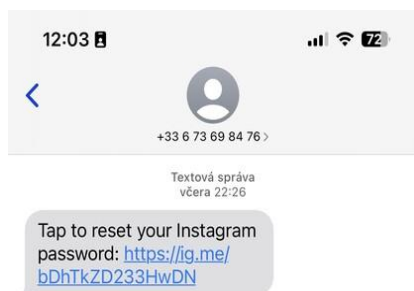

Phishing je forma kyberkriminality, pri ktorej sa podvodníci vydávajú za legitímne inštitúcie (napr. banky, spoločnosti) s cieľom získať od obetí dôverné informácie, ako sú prihlasovacie údaje, heslá alebo čísla kreditných kariet prostredníctvom falošných e-mailov, textových správ alebo webových stránok. Zhromaždené údaje sa potom používajú na krádež peňazí, identity alebo inú trestnú činnosť.

KVÍZ

DOKÁŽEŠ ROZLIŠIŤ PODVOD OD REALITY?

Čo hovoríš na túto správu?

Je to podvod.

Je to pravda.

Čo si myslíš o tejto ponuke práce?

Super, určite je to nejaká HR manažérka.

Niektu ma chce oklamať'.

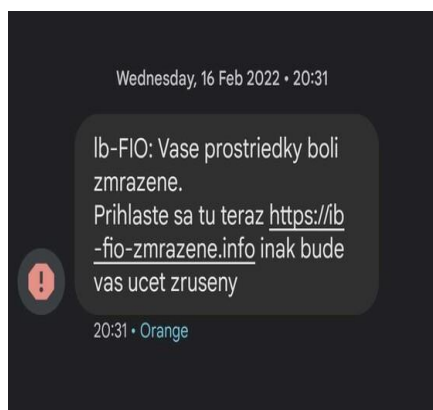

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Kol'kokrát za mesiac ťa navštívi kuriér? Zdala by sa ti takáto správa podozrivá?

Áno, pošta takéto správy neposiela.

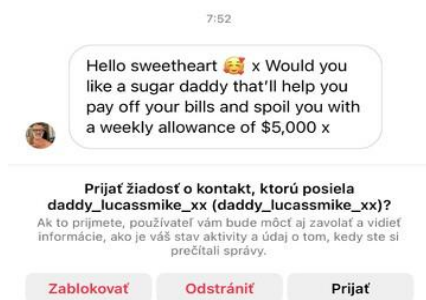
Nie, bežná SMS-ka z pošty.

Pípne ti takáto správa z tvojej banky. Ako zareaguješ?

Ignorujem ju, nie je to pravda.

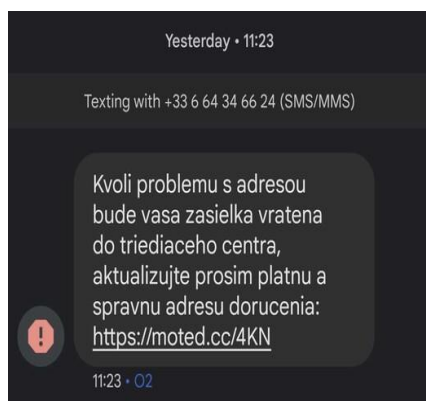
Kliknem na odkaz, asi mám niečo s účtom.

Tento pán má pomerne aktívny profil – pridal 4 fotky a má 900 sledovateľov. Myslíš si, že je jeho ponuka pravdivá?

Nie, určite ide o podvod.

Kedže má aktívny profil, tak určite áno.

Chyba v doručovacej adrese nie je nič ojedinelé. Čo urobíš v tomto prípade?

Nie je to podvodná správa, je to bežná vec.

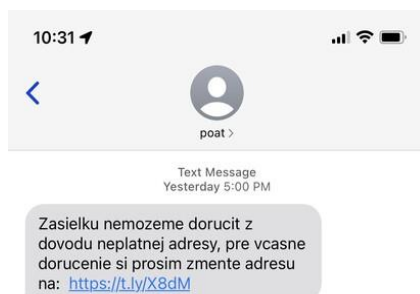
Určite ide o podvod.

Známe internetové e-shopy majú veľké sklady v okolitých krajinách a balíky posielajú na Slovensko zo zahraničia. Kuriérska spoločnosť ti pošle takúto správu. Zaplatíš colný poplatok?

Jasné.

V žiadnom prípade.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Opäť pošta. Čo hovoríš na túto správu?

Nič neobvyklé, vyzerá dôveryhodne.

Pôsobí podozrivo.

Postaráš sa o seba?

Áno, tak že neodpoviem na túto správu.

Čo keď je to len preklep v čísle, ale správa je pravdivá? Vyskúšam.

Doplníš si číslo ulice?

Jasné, toto určite nie je podvod.

Nie, vyzerá to podozrivo.

Rozpočet domácnosti

Čo je rozpočet domácnosti

Video na zhliadnutie

Rodinný rozpočet

<https://www.youtube.com/watch?v=9YDzQ6HuShI>

Rodinný rozpočet je finančný plán, ktorý zahŕňa prehľad všetkých príjmov a výdavkov domácnosti za určité obdobie, zvyčajne mesiac.

Jeho **cieľom** je dať rodinné **financie pod kontrolu**, pomôcť pri plánovaní úspor na dosiahnutie finančných cieľov, vytvárať rezervy na nečakané výdavky a predchádzať zbytočným výdavkom a zadlžovaniu.

Čo rodinný rozpočet obsahuje:

1.Prehľad príjmov:

Sumarizácia všetkých zdrojov príjmov rodiny, ako sú mzdy, brigády, dôchodky, dávky alebo príjmy z podnikania.

2.Limity výdavkov:

Nastavenie konkrétnych limitov na jednotlivé kategórie výdavkov, ako sú potraviny, bývanie, doprava, zábava alebo vzdelanie.

3.Plánovanie úspor a rezerv:

Odkladaní peňazí na konkrétne finančné ciele, ako je kúpa bývania, vzdelanie detí alebo na vytvorenie finančnej rezervy.

Položka	Mesačný príjem/výdavok	Poznámka
Príjmy		
Plat 1	1 500 €	Hlavný príjem
Plat 2	1 200 €	Druhý príjem
Dávky	200 €	Rodičovský príspevok
Iné	100 €	Prenájom
Celkové príjmy	3 000 €	
Fixné výdavky		
Hypotéka/Nájom	800 €	Mesačné splátky
Energie (elektrina, voda, plyn)	200 €	Fixné náklady
Poistenie (životné, auto)	150 €	Pravidelné platby
Internet/Telefón	50 €	Fixný mesačný poplatok
Doprava (auto, MHD)	100 €	Benzín, lístky

Celkové fixné výdavky	1 300 €	
Variabilné výdavky		
Potraviny	400 €	Mesačné nákupy
Zábava a voľný čas	200 €	Kino, reštaurácie, výlety
Oblečenie	100 €	Módne výdavky
Drobná elektronika	50 €	Opravy, nové zariadenia
Celkové variabilné výdavky	750 €	
Úspory a rezerva		
Pravidelné sporenie	500 €	Úspory na dovolenku, dôchodok
Finančná rezerva	200 €	Nečakané výdavky
Celkové úspory	700 €	
Celkové výdavky	2 750 €	

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Zostatok

250 €

**Na ďalšie úspory
alebo výdavky**

Prečo je rodinný rozpočet dôležitý:

1.Kontrola nad financiami:

Umožňuje sledovať, kam rodinné peniaze smerujú a identifikovať zbytočné výdavky.

2.Dosiahnutie cieľov:

Pomáha stanoviť si reálne finančné ciele a naplánovať, ako ich dosiahnuť.

3.Finančná istota:

Vytvára finančné rezervy na zvládnutie nečakaných udalostí, ako sú nepredvídané náklady alebo straty zamestnania.

4.Predchádzanie dlhom:

Znižuje riziko nadmerných výdavkov a pomáha predchádzať zadlžovaniu.

Tvorba rodinného rozpočtu

Video na zhliadnutie

Ako sa tvorí rodinný rozpočet

<https://www1.pluska.sk/video/co-je-to-rodinny-rozpocet-a-ako-sa-vlastne-tvori-zoznamte-sa-s-touto-temou-v-nasom-videu>

Postup:

1. Prehľad všetkých príjmov
2. Zoznam výdavkov
3. Porovnanie príjmov a výdavkov
4. Prehodnotenie a prispôbenie výdavkov
5. Aktualizovanie rozpočtu

Prehľad - príjmy - príklad

- mzdy
- zárobky z brigád
- príjmy zo sporenia
- dôchodok / starobný, invalidný, sirotsky, vdovský, vojenský, ... /
- sociálne a iné dávky
- výpomoc od rodičov, priateľov
- výživné
- výnos z prenájmu
- dividendy

Prehľad – výdaje – príklad

- nájomné za bývanie
- splátky hypotéky, spotrebných úverov
- poistenie
- bankové poplatky
- platby na sporenie
- koncesionársky poplatok za rozhlas a televíziu
- platba za elektrinu, vodu, plyn, kúrenie, telefóny, internet
- výdavky na dopravu
- potraviny
- drogéria, kozmetika, kaderník
- lieky
- bežné oblečenie
- potrava a starostlivosť o domáce zvieratá
- údržba domácnosti a záhrady
- školské pomôcky
- vreckové deťom
- cigarety
- reštaurácia a podnik rýchleho občerstvenia

- oslavy sviatkov /narodeniny,.../
- módne oblečenie
- kino, divadlo, koncert, kniha, CD, šport
- cestovanie
- vybavenie domácnosti

Pri tvorbe rodinného rozpočtu potrebujeme: **papier, ceruzku a kalkulačku.**

Pravidlo 10/20/30/40

Pri riadení rodinných financií môže byť užitočné riadiť sa **jednoduchým pravidlom 10/20/30/40**, ktoré ponúka prehľadný spôsob rozdelenia výdavkov podľa kategórií. Toto pravidlo slúži ako základná šablóna, ktorá vám môže pomôcť lepšie pochopiť, kam a v akej výške majú smerovať vaše peniaze, a efektívne plánovať rozpočet.

Rozdeľte svoje príjmy do štyroch kategórií:

- **10 %** na investície a dlhodobé úspory
- **20 %** na finančné rezervy (neočakávané výdavky, poisťky).
- **30 %** na pokrytie úverov (hypotéka).
- **40 %** na spotrebu (životný štýl, strava, doprava, energie, krúžky a pod.)

Máte problémy s nastavením rodinného rozpočtu?

Dohodnite si stretnutie s odborníkmi v oblasti financií. Spoločne pripravíte finančný plán, vďaka ktorému získate kontrolu nad svojimi peniazmi.

Chcete mať svoje **financie pod kontrolou?**

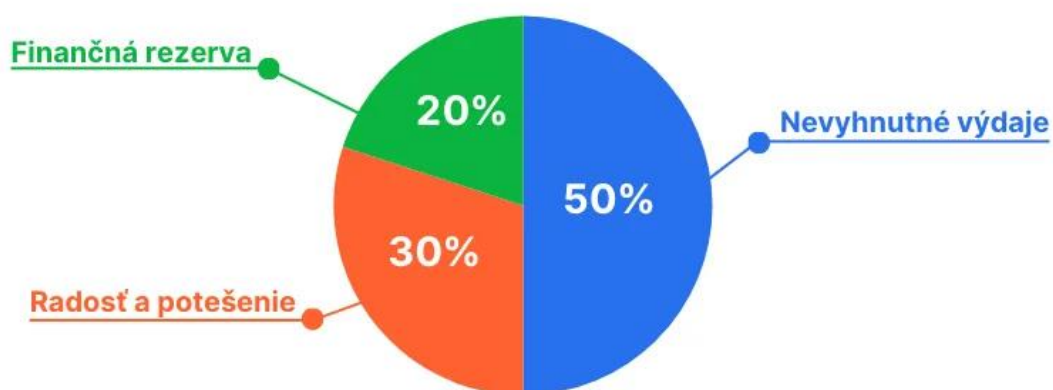
V novom seriáli týždenníka **ŽIVOT** vám spolu s odborníkom nastavíme **ROZPOČET** na mieru.
Zapojte sa už dnes!

NOVÝ SERIÁL SPÚŠŤAME UŽ V MÁJI

Rodinný rozpočet

ŽIVOT

Plánovanie veľkých výdavkov

Veľké rodinné výdavky sú typicky spojené s bývaním (nájom, hypotéka) a potravinami, ktoré tvoria najväčšiu časť domácich nákladov na Slovensku.

Hlavné kategórie veľkých výdavkov:

Bývanie:

Náklady na nájom alebo hypotéku sú často najväčšou položkou v rodinnom rozpočte.

Potraviny:

Nákup potravín tvorí významnú časť bežných výdavkov domácností.

Doprava:

Výdavky spojené s dopravou, vrátane paliva, údržby vozidla či cestovania verejnou dopravou.

Odevy a obuv:

Nákupy oblečenia a obuvi predstavujú ďalšiu významnú kategóriu výdavkov.

Tovary a služby:

Zahrňa nákup rôznych tovarov a platenie za rozličné služby, ktoré nie sú nevyhnutnou potrebou.

Kultúra a zábava:

Výdavky na cestovanie, kultúrne podujatia, návštevy reštaurácií či koníčky spadajú do tejto kategórie.

Ako riadiť výdavky:

Stanovte si rozpočet: Použite pravidlo **50-30-20**, kde 50 % príjmov smeruje na povinné výdavky, 30 % na výdavky na radosť a 20 % na úspory a investície.

Šetrite v oblasti bývania: Hľadajte spôsoby, ako znížiť náklady na bývanie.

Šetrite pri potravinách: Stravujte sa častejšie doma a vyhýbajte sa drahým jedlám.

Optimalizujte dopravu: Zvážte využívanie verejnej dopravy alebo alternatívnych spôsobov dopravy.

Vytvorte finančnú rezervu: Odkladajte peniaze na nečakané výdavky, ktoré by mohli vážne zasiahnuť váš rozpočet.

Plánujte dlhodobé ciele: Šetrite na vysnívané dovolenky, nové auto či splácanie dlhov.

Krízový rozpočet

Finančná kríza v rodine poznajú **vážne problémy s peniazmi**, ako sú nízky príjem, vysoká zadlženosť alebo hrozba exekúcie, ktorá nepriaznivo ovplyvňuje negatívne vzťahy a pohodu rodiny. Často je to spúšťáč alebo súčasť širšej rodinnej krízy, ku ktorej môže prispieť aj nedostatočná dĺžka vzťahov alebo závažné udalosti ako dlhodobá blízka choroba.

Príčiny finančnej krízy v rodine:

Nízky príjem: Rodina nemá dostatok financií na pokrytie základných životných potrieb.

Zadlženosť: Vysoký dlh, pôžičky a s ním spojené problémy s ich splácaním.

Exekúcia: V dotknutej krajine riziko straty majetku alebo iných činov.

Zmeny v živote: Nepredvídané udalosti ako dlhodobá choroba, strata života alebo iné problémy, ktoré môžu vzniknúť neskôr.

Vplyv na rodinu:

Vzťahy:

Finančné problémy môžu viesť k napätiu, hádkam a problémom vo vzťahu medzi partnermi aj medzi ostatnými členmi rodiny. Často dochádza k narušeniu psychickej pohody.

Mnohé domácnosti teraz sužuje finančná kríza. Niektorí pracujú z domu, niektorí majú nútenú pracovnú pauzu, iní dokonca dostali výpoveď. Ale účty sa platiť musia, tie koronavírus nezničí.

Cenné rady, ako šetriť v domácnosti:

1. Ak váhate, nepotrebuje to

Ak stojíte v obchode a váhate, či niečo kúpiť, alebo nie, nadýchnite sa a vydržte aspoň päť-šesť sekúnd. Takto sa vyhnete unáhlenému nákupu. Váš mozog bude mať čas popremýšľať nad kúpou.

2. Menší košík vám ušetří

Ak si vyberiete v obchode menší nákupný košík, urobíte lepšie. Do väčšieho máte nutkanie vhadzovať viac vecí, pretože sa doň zmestia a opticky nevyzerá plný.

3. Vždy majte zoznam

Robte si nákupný zoznam. Či už idete na nákup drogerie alebo potravín, spíšte si, čo naozaj potrebujete. Nekupujte nič, čo nemáte na zozname. Ten vás bude pevne držať nohami na zemi.

4. Ako v jedálni

Šťastie praje pripraveným. Spravte si zoznam jedál, ktoré budete variť počas nasledujúceho týždňa. Pripravte si raňajky, obedy a večere, prípadne, ak sa chystáte niečo piecť, napíšte aj to. Nakupujte to, čo vám chýba na jednotlivé chody.

5. Poriadok nielen v peňaženke

Ak sa vo vašej skrini nachádza oblečenie, ktoré už nenosíte, predajte ho cez internet, darujte alebo vymeňte s kamarátkou. Dáte tak zachovalému oblečeniu druhú šancu a potešíte aj jeho nového majiteľa.

6. Majte železnú rezervu

Svoj pravidelný mesačný príjem rozdeľte tak, aby 20 percent slúžilo ako železná rezerva. Nechajte ju na účte a použite iba v prípade núdze. Tak si postupne vytvoríte rezervu vo výške jedného platu.

7. Urobte si poriadok

Aby ste si spravili poriadok v „peňaženke“, niekedy stačí upratať domácnosť. Všetko pretriedťe, nepotrebné veci, ktoré nevyužívate, ktoré sú navyše, vyhodťe.

Ak sú veci ešte použiteľné, môžete ich prediť alebo darovať. Takto zistíte, koľko nepotrebných vecí ste v minulosti nakúpili.

8. Pravidlo zapisovania pomáha

Aspoň počas jedného mesiaca si zapisujte všetky svoje výdavky. Ak si budete odkladať pokladničné bloky či faktúry, uvidíte, či utrácate za hlúposti.

+

Pokúste sa vyriešiť finančné problémy transparentne a spolupracovať s rodinou pri hľadaní riešení.

Ak treba, kontaktujte experta na financie a požiadajte o odborné rady.
Ak treba, kontaktujte psychológa, ktorý vám pomôže s vašou situáciou.

Úloha pre žiakov :

Čoho sa dokážete vzdať, aby ste ušetrili peniaze ?
Ako by si mohol finančne pomôcť v tvojej rodine ?

Núdzový fond

V dnešnom nepredvídateľnom svete môžu neočakávané finančné problémy vzniknúť kedykoľvek. Vytvorenie núdzového fondu je kľúčovým krokom k ochrane pred týmito nečakanými výdavkami. Núdzový fond slúži **ako finančný “airbag”**, ktorý poskytuje pocit istoty a pevný základ v časoch núdze.

Núdzový fond slúži ako **poistka pre vaše osobné financie, pretože funguje ako ochranný štít proti neočakávaným udalostiam**. Tie môžu mať rôznu podobu. Zdravotné problémy, rôzne opravy, strata zamestnania alebo ľubovoľné vyššie výdavky. Jednoducho ako to v živote býva, vždy sa niečo nájde.

Aká vysoká by mala finančná rezerva byť? To je individuálne, ale vo všeobecnosti sa hovorí vo výške 3 až 6 mesačných plátov. Záleží samozrejme na

výške platu a pravidelných výdavkov, ale tiež na životnej situácii. Človek, ktorý má rodinu, manželku na materskej a bremeno úverov, by si mal ponechať vyššiu rezervu v prípade neočakávaných udalostí. Naopak človek, ktorý žije s partnerom v byte bez hypotéky a rodiny a poberá vysoký plat nepotrebuje 6-mesačnú peňažnú rezervu.

Ako vybudovať núdzový fond?

1. Analyzujte svoje financie

Začnite tým, že si vytvoríte prehľad svojich príjmov a výdavkov. Identifikujte oblasti, kde môžete znížiť výdavky a tieto ušetrené peniaze nasmerujte do núdzového fondu.

2. Nastavte si realistický cieľ

Rozhodnite sa, koľko chcete ušetriť, a rozdeľte tento cieľ na menšie, dosiahnuteľné kroky.

3. Automatizujte šetrenie

Nastavte si automatické prevody na sporiaci účet každý mesiac. Táto stratégia vám pomôže šetriť bez toho, aby ste na to museli myslieť.

4. Využite extra príjmy

Peniaze zo sviatočných bonusov, refundácií alebo vedľajších príjmov vložte priamo do núdzového fondu, aby ste ho rýchlejšie naplnili.

5. Uložte peniaze na správnom mieste

Núdzový fond by mal byť ľahko dostupný, ale oddelený od vašich bežných výdavkov. Ideálne sú sporiace účty s nízkymi poplatkami a možnosťou okamžitého výberu.

Tipy na udržanie núdzového fondu

Neutrácajte bez dôvodu: Používajte fond iba na skutočne mimoriadne situácie.

Pravidelne ho doplňajte: Po každom použití sa snažte čo najskôr doplniť vyčerpanú sumu.

Prehodnocujte svoj cieľ: Ak sa vaše životné náklady zvýšia, zodpovedajúcim spôsobom upravte svoj cieľ.

Osobný rozpočet a nezávislosť

Video na zhladnutie **Ako si vytvoriť osobný plán finančnej slobody**
<https://www.youtube.com/watch?v=XVTO0JHafVk>

Osobný plán je plán ako sa dostať **k vysnívanému životu**. Zároveň je to aj cesta ako sa stať finančne nezávislý.

Osobná finančná sloboda znamená, že človek sa **sám rozhodne** čo si za peniaze kúpi, kde ich minie a investuje.

Každý človek má svoje ciele, potreby, túžby a snaží sa ich dosiahnuť, splniť. Peniaze sú nástroj osobnej slobody. Niektorí ľudia sa spoliehajú na svoje schopnosti, vedomosti, talent, na „obchodného ducha“, na šťastie,....., niektorí sa riadia radami mentora.

Mentor je skúsená osoba, ktorá sa delí o svoje vedomosti, zručnosti a skúsenosti a podporuje rozvoj menej skúsenej osoby (zverenca) v konkrétnej oblasti. Mentor slúži ako poradca, učiteľ a sprievodca, ktorý pomáha zverencovi dosiahnuť jeho ciele, realizovať jeho potenciál, budovať si sebavedomie a vyhýbať sa chybám.

Diskusné otázky:

Vediete si vlastný rozpočet? Ak áno, v akej forme?

Čo by ste zmenili vo svojich výdavkoch, keby ste stratili brigádu, prácu?

Ako by ste využili 100 € mesačne navyše – minuli by ste ich alebo ušetrili?

Poznáte cenu týchto tovarov?

- 1l nafty
- 1l sirupu
- bežné cigarety
- obyčajný chlieb
- maslo
- 1kg bravčového mäsa – stehno
- toaletný papier – balenie 8ks
- 1kg banánov
- unca zlata
- bitcoin
- bežné kožené topánky
- cena jednoizbového bytu v Košiciach

Poznáš kurzový lístok? Zmeň na eurá. Použi kalkulačku.

100 USD

1000 HUF

24 326 CZK

V ktorej krajine sa používa táto mena:

DKK

BGN

SEK

ISK

Záverečný test o rodinnom rozpočte

1.Kto zostavuje rodinný rozpočet?

- a, iba otec
- b, iba matka
- c, otec a matka

2.Prečo sa tvorí rodinný rozpočet?

- a, aby rodičia vhodne využili voľný čas
- b, aby rodičia mali kontrolu nad financiami v ich rodine
- c, aby rodičia mali pokoj od detí

3.Kúpa drahého mobilu patrí k

- a, dôležitým výdavkom
- b, zbytočným výdavkom
- c, povinným výdavkom

4.V Pracovnej zmluve je napísaná hrubá mzda. Zamestnanec dostane na účet:

- a, viac peňazí
- b, menej peňazí
- c, napísanú sumu v Pracovnej zmluve

5. Na narodeniny dostaneš od starých rodičov 100 eur. Čo s nimi urobíš?

a, schovám do vankúša

b, kúpim si niečo, čo nutne potrebujem – do školy zošity, novú kartu ASIC, topánky

c, vložím na svoj účet

6. Ako sa volá sporenie, kde si ľudia sporia na dobu, keď budú dôchodcovia?

a, stavebné sporenie

b, doplnkové dôchodkové sporenie

c, starecké sporenie

7. Čo patrí k veľkým výdavkom?

a, kúpa značkového oblečenia

b, kúpa auta

c, kúpa koňaku za 100 eur

8. Kto je veriteľ?

a, človek, ktorý ti verí

b, človek, ktorý verí v Boha

c, subjekt, ktorý požičal peniaze

9. Aký doklad potrebuje zamestnaný človek, ktorý potrebuje pôžičku?

a, cestovný pas

b, kartu zdravotného poistenia

c, občiansky preukaz

10. Ako sa volá podvod, keď niekto chce niekoho „chytiť“ na svoju lož?

a, deepfake

b, phishing

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

11. Ak klesne príjem v rodine na niekoľko mesiacov, rodina si vytvorí:

- a, krízový rozpočet
- b, normálny rozpočet
- c, nevytvorí si rozpočet, všetko nechá na náhodu

12. Expert na financie je človek, ktorý:

- a, ovláda kúzla s peniazmi
- b, odborník, ktorý rozumie peniazom
- c, človek, ktorý nevie zaobchádzať s peniazmi

13. Mat' veľký dom na Floride je:

- a, potreba
- b, túžba
- c, nesplnený sen

Zaujímavosti o peniazoch:

- Väčšina našich predstáv je viac zameraných na peniaze ako na sex.
- 92% z nás by bolo radšej bohatých, ako by našli lásku svojho života.
- Ak máte vo vrecku 10 eur a nemáte žiadne dlhy, ste bohatší ako 25 % Američanov.
- Ak by sa 100 najbohatších ľudí na svete vzdalo 25% svojich majetkov, **zmizla by chudoba na celom svete.**
- Na 90 % US bankoviek boli nájdené stopy kokainu.
- **Ľudia dávajú počas slnečných dní väčšie tringelty, ako počas pochmúrnych.**